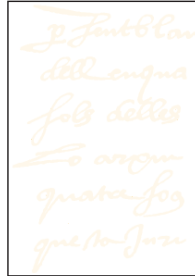

ARXIUS

BUTLLETÍ DEL

NÚMERO 12

SERVEI D'ARXIUS

HIVERN 1996

L'any 1993 el Departament de Cultura, des del Servei d'Arxius de la Direcció General del Patrimoni Cultural i d'acord amb la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, portà a terme la reordenació i la catalogació del fons documental de la Comissió de Monuments Històrics i Artístics de la Província de Barcelona. Aquesta actuació s'inscriu, d'una banda, en el pla de treball establert entre el Departament de Cultura i l'Acadèmia de Belles Arts adreçat a classificar i inventariar els diversos fons documentals custodiats per aquesta institució, el qual continuà amb la catalogació del fons de la Comissió Valoradora d'Objectes Artístics per Exportar (1922-1937). D'una altra banda, aquesta actuació al fons de la Comissió de Monuments de Barcelona, s'inscriu també en el pla de localització i redreç arxivístic dels fons documentals de les quatre comissions provincials de monuments de Catalunya. L'any 1995 es conclougué la catalogació del fons de la corresponent a Girona (1843-1976) i són en curs d'elaboració els treballs de les de Tarragona i Lleida. Cal remarcar que es tracta d'uns fons d'un gran interès per a la gestió i l'estudi del patrimoni cultural del país, la qual cosa fa desitjable que en el futur els seus catàlegs puguin ésser publicats.

Mitjançant la Reial ordre de 13 de juny de 1844 foren creades les comissions provincials de monuments històrics i artístics. Els primers anys (1844-1857) havien d'ésser coordinades per una Comissió Central i, posteriorment, per la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando i la Real Academia de la Historia, des de Madrid. Malgrat això, a la pràctica, al llarg de la seva trajectòria van gaudir d'una notable autonomia, tot i que per a alguns aspectes funcionals depenien del cap po-

QÜESTIONS DE TREBALL

EL FONS DE LA COMISSIÓ DE MONUMENTS DE LA PROVÍNCIA DE BARCELONA (1844-1983)

lític o de la Diputació Provincial. L'article 13 de la Reial Ordre de 1844 n'assenyala les funcions i el marc competencial: «[...] 1º Adquirir noticia de todos los edificios, monumentos y antigüedades que existan en su respectiva provincia [...]. 2º Reunir los libros, códigos, monumentos, cuadros, estatuas [...] pertenecientes al Estado [...]. Cuidar de los Museos y Bibliotecas provinciales, aumentar estos establecimientos y ordenarlos y formar catálogos metódicos de los objetos que encierran. 5º Crear Archivos con los manuscritos, códices y documentos que se puedan recoger, clasificarlos y inventariarlos. 6º Formar catálogos, descripciones y dibujos de los monumentos y antigüedades que no sean susceptibles de traslación [...]» Així, les seves atribucions comprenien camps tan diferents com

el patrimoni bibliogràfic, l'arquitectònic, el museístic o l'arxivístic. Gaudir de tantes competències els obria un immens camp d'actuació, ensems que diversificava i dificultava en excés les seves possibilitats reals d'intervenció.

L'estructura i l'organització de les comissions de monuments van anar variant pels diferents reglaments que s'anaren succeint al llarg dels anys (1844, 1854, 1865, 1918) i, també, per circumstàncies conjunturals. Tanmateix, des dels seus inicis, podem establir tres apartats del seu camp d'actuació: arxius i biblioteques, pintura i escultura i arqueologia i arquitectura. En la seva etapa inicial dues figures resultaren fonamentals en el desplegament de les seves funcions, els ajuntaments i els corresponsals locals.

La Comissió de Monuments de Barcelona

La Comissió de Monuments Històrics i Artístics de la Província de Bar-

SUMARI

QÜESTIONS DE TREBALL

El fons de la Comissió de Monuments de la Província de Barcelona (1844-1983)
El control de l'exportació de béns culturals (1922-1937)

CRÒNICA

AGENDA

NOUS FONDS I DOCUMENTS INGRESSATS ALS ARXIUS

NOUS INSTRUMENTS DE DESCRIPCIÓ DELS ARXIUS

BIBLIOGRAFIA

ARXIU NACIONAL DE CATALUNYA

celona es constituí el 3 d'octubre de 1844. Era formada per cinc membres, tres designats pel cap polític i dos per la Diputació Provincial: Pròsper de Bofarull, Manuel de Bofarull, Pau Piferrer, Ramon Muns i Joan Cortada. La presidia el cap polític, Francisco Javier Fulgorio.

Molt aviat la Comissió de Monuments barcelonina es fixà la necessitat de crear i formar un Museu d'Antiguitats. Els objectes artístics que va anar aplegant o rebent, procedents d'enderrocs, troballes, etc., eren dipositats al petit Museu que tenia l'Acadèmia de Bones Lletres. L'any 1867 creà el Museu d'Antiguitats, que tingué com a seu l'antiga capella reial de Santa Àgata. La història d'aquest Museu va lligada a noms com Antoni Elías de Molins, Eduard González Hurtebise o Josep Pallejà, que desenvoluparen una important tasca. L'any 1932 es transformarà en Museu Epigràfic, passant una part dels seus objectes al Museu de Belles Arts de Barcelona i al Museu Arqueològic.

Una part destacable de l'activitat de la Comissió de Monuments fou la seva intervenció en alguns edificis molt importants: monestir de Sant Cugat del Vallès, Sant Pau del Camp, Santa Àgata, casa dels Velers, etc. També trameté un seguit d'enquestes als ajuntaments de la província, redactà informes sol·licitats per l'Administració Econòmica de la Província, realitzà inspeccions i una llarga llista d'altres actuacions a voltes puntuals, altres vegades més generals. La seva actuació en l'àmbit del patrimoni documental va anar coordinada amb l'anomenat Arxiu de la Corona d'Aragó, on dipositava els documents i manuscrits que recollia.

El fons documental de la Comissió

El fons documental de la Comissió de Monuments de Barcelona (1844-1983) consta actualment de 42 unitats d'instal·lació, que fan 5 metres lineals de documents, i es troba a la seu de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts Sant Jordi. Abans de la nostra intervenció era

repartit en diferents peces de la institució: la biblioteca, els despatxos, alguns armaris i en un altell. La primera tasca va consistir a identificar i reagrupar la documentació i estudiar-ne la trajectòria històrica i arxivística a través de la bibliografia, de la mateixa documentació i de la d'altres arxius. Sense oblidar que el coneixement de la institució s'aniria completant i ampliant a mesura que avancéssim en la tasca de classificació del fons documental.

Durant molts anys la Comissió no va disposar d'una seu pròpia, i es veié obligada a tenir estatges provisionals i patir diferents trasllats: les dependències del cap superior de la província, la Societat Econòmica d'Amics del País o la sala de «directors de camins veïnals» del palau de la Diputació Provincial, van ésser alguns dels seus llocs de reunió. Per una RO del Ministeri d'Instrucció Pública i Belles Arts de 7 de juliol de 1917 fou cedit el palau de la comtessa de Palamós a la Reial Acadèmia de Bones Lletres i a la Comissió de Monuments. El 23 de novembre s'hi va celebrar la primera d'una llarga sèrie de sessions, amb el parèntesi de 1936-1939, en què la Comissió va ser suprimida, que s'allargarà fins al 1967. Aquest any s'instal·là de forma definitiva, després d'un breu periple, a la seu de l'Acadèmia de Belles Arts. La inexistència durant molts anys d'una seu estable va condicionar el funcionament de la Comissió, i a més, incidí negativament en el seu arxiu. Josep Grahit i Grau, secretari que fou de la Comissió i autor de *Comisión de Monumentos Históricos y Artísticos de la Provincia de Barcelona. Memoria de la labor realizada por la misma en su primer siglo de existencia (1844-1944)* (1947), ens informa que durant els anys 1844-1867 la documentació era dipositada a l'Arxiu de la Universitat. N'existeix una relació de l'any 1868, elaborada amb motiu del canvi de secretari. A partir d'aquí la trajectòria dels documents és confusa, però tot indica que devia seguir els canvis de seu de la Comissió.

L'any 1936, en aplicació de l'Estatut d'Autonomia de 1932, la Comissió fou dissolta i la seva documentació es va traspasar a la Generalitat. La Generalitat, mitjançant una Ordre del 24 d'abril del mateix any, va cedir-la en dipòsit a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. En aquesta Ordre es feia notar que fins aleshores la seu de la Comissió havia estat l'Acadèmia de Bones Lletres. L'any 1939, ocupada Barcelona per les tropes franquistes, la Comissió fou restaurada i tot seguit va reclamar i recuperar la documentació que es trobava a l'arxiu municipal barceloní. L'any 1968

el secretari de la Comissió, Lluís Monreal, féu notar que els documents eren repartits en un parell d'armaris i diversos paquets a la seu de l'Acadèmia de Bones Lletres. El 1975 Joan Bassegoda i Salvador Moreno, vocals de la Comissió, van traslladar-los a la seu de l'Acadèmia de Belles Arts Sant Jordi.

Alguns dels canvis de seu apuntats van comportar la redacció de repertoris de documents (1868, 1937, 1939 i pels volts de l'any 1975) que permeten detectar algunes pèrdues importants (llibres d'actes, per exemple). Però aquests repertoris no van portar aparellat un veritable tractament arxivístic global i sistematitzat. En uns casos es tracta de llistes molt sumàries de la documentació, només a efectes del control d'un trasllat del fons o ingrés en un centre; en altres, es tracta del resultat d'actuacions molt parcials.

A partir de les particularitats del fons, de les seves tipologies documentals, de les traces del seu ordre, o desordre, originari que ens han pervingut, i, és clar, del temps amb què comptàvem per a la realització de la nostra tasca, hem establert les característiques de l'instrument de descripció elaborat. Determinades sèries del fons tenen un interès de consulta molt més evident. Es tracta de tots aquells documents que fan referència directa al patrimoni cultural, que ens donen notícies sobre la situació d'edificis històrics, excavacions portades a terme o informes sobre béns culturals mobles concrets. Uns documents que, encara avui, són de consulta necessària per part de l'Administració pública competent en aquests àmbits i per part d'estudiosos i investigadors.

Aquest interès especial de determinades sèries i el fet que es consultin molt més freqüentment va determinar que s'optés per fer-ne una descripció molt més detallada. Per exemple, unes entrades d'inventari «Respostes dels ajuntaments a l'enquesta de la Comissió», o bé «Informes sobre monuments històrics», resultarien molt poc explícites. En canvi, si cataloguem cada unitat documental, la utilitat de l'instrument de descripció és molt més gran. Hi ha altres sèries, ben altrament, com són ara les referents al moviment econòmic de la Comissió, per a les quals, almenys en aquesta primera actuació, podem limitar-nos a una descripció menor, com a sèrie, perquè la consulta que se'n farà és i serà molt més escassa i una descripció més detallada no tindria el mateix grau d'utilitat.

Les fitxes que hem elaborat consten de les dades següents: codi o signatura sistemàtica, regest, data o dates extremes, nombre i mida dels folis i signatu-

ARXIUS. Butlletí del Servei d'Arxius

<i>Edita</i>	Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya
<i>Redacció</i>	Servei d'Arxius, carrer Portaferrissa, 1, 08002 Barcelona
<i>Coordinació</i>	R. Planes i Albets, A. Magrinyà i Rull
<i>Tipografia</i>	Fotocomposició Fernández, SL
<i>Impressió</i>	Treballs Gràfics, SA
<i>Tiratge</i>	2.500 exemplars
<i>Dipòsit legal</i>	B-17.466-93
<i>ISSN</i>	1133-3774

ra topogràfica. Per als volums, aquesta fitxa es va ampliar: títol o encapçalament original entre cometes i, si no en té, una breu descripció del contingut, data o dates extremes, format, nombre i mides dels folis, estat de conservació, observacions i les corresponents signatures. Pel que fa als plànols, quan ha estat possible, s'hi ha afegit l'escala i l'autor.

En el fons documental de la Comissió de Monuments de Barcelona, no sempre es van formar expedients en el sentit més estricte. La precarietat de la gestió administrativa determinà que s'accentués l'existència de criteris diversos segons les persones i les èpoques. Vam optar, tot mantenint la configuració material dels lligalls, per «refer» aquests expedients conceptualment en la descripció, no pas físicament. Els problemes que hi podia haver, en alguns casos, se superaven a través de la signatura topogràfica (número d'unitat d'instal·lació; número d'expedient) i del descriptor del nombre i les mides dels folis.

Pel que fa al *quadre de classificació*, vam estudiar el marc legislatiu –val a dir, que els canvis reglamentaris tingueren una incidència secundària en el funcionament de la Comissió–, la seva trajectòria històrica i la documentació mateixa. El quadre que vàrem elaborar respon, principalment, a criteris funcionals.

Quadre de classificació

1. Organització i funcionament
  - 1.1. Marc legal i competències
  - 1.2. Composició, nomenaments i renúncies
  - 1.3. Ple de la Comissió
    - 1.3.1. Actes
    - 1.3.2. Convocatòries i assistències
  - 1.4. Personal
  - 1.5. Seu
  - 1.6. Arxiu
2. Administració Econòmica
  - 2.1. Dotacions i subvencions
  - 2.2. Caixa
  - 2.3. Pressupostos, lliuraments, relacions de comptes
3. Activitats
  - 3.1. Enquestes als ajuntaments
  - 3.2. Visites d'inspecció
  - 3.3. Informes i expedients monogràfics
  - 3.4. Monuments nacionals. Declaracions i actuacions
  - 3.5. Publicacions
  - 3.6. Correspondència

4. Museu
  - 4.1. Creació i organització
  - 4.2. Personal
  - 4.3. Administració econòmica
  - 4.4. Correspondència
  - 4.5. Activitats
  - 4.6. Adquisicions
  - 4.7. Catàlegs. Fons d'imatges
  - 4.8. Estadística
  - 4.9. Biblioteca

5. Biblioteca
  - 5.1. Adquisicions, intercanvis i donacions
  - 5.2. Inventaris

El criteri d'ordenació dins de cada sèrie és el cronològic, tret de l'entrada 3.1. *Enquestes als ajuntaments*, en la qual resulta molt més àgil per a la recerca l'ordenació alfabètica. El primer apartat del quadre fa referència a aspectes organitzatius i de funcionament intern, importants per a establir la trajectòria de la Comissió. A l'entrada 1.3. *Ple de la Comissió* hi trobem els llibres d'actes. Malauradament només s'ha conservat el llibre que comprèn els anys de 1890 a 1925, i el dels anys 1866-1874, el qual, després d'haver-se extraviat i d'haver sofert vicissituds diverses, es troba actualment a l'Arxiu Nacional de Catalunya. En compensació, sí que disposem dels esborranys de les actes dels altres anys per als quals no tenim el llibre corresponent.

De l'administració econòmica, segon apartat, sobresurten algunes relacions de comptes referents a intervencions i restauracions que portà a terme la Comissió. Potser el cas més important és el referit a la capella de Santa Àgata. Aquest apartat, conjuntament amb les entrades 1.3. *Enquestes als ajuntaments* i 3.6. *Correspondència*, és el que conté un nombre més alt de fitxes.

Els apartats 3. *Activitats* i 4. *Museu* són els més importants del fons documental de la Comissió, tant pel tipus de documentació que contenen com per la informació que proporcionen. Les enquestes als ajuntaments dels anys 1844-1845 (se'n van tornar a fer durant els anys 1926-1927) sobre els elements del patrimoni tenen un notable interès, tot i que no sempre ens proporcionen tanta informació com voldríem. Les visites d'inspecció, els informes i les actuacions relacionades amb els monuments nacionals són molt interessants, malgrat que la documentació no és gaire abundant (229 fitxes, enfront de les 489 de la primera entrada d'aquest apartat). L'apartat corresponent al Museu de la Comissió, que al llarg de la seva història, com hem assenyalat, tingué diferents denominacions, constitueix un ca-

pítol bàsic en l'activitat de la Comissió de Monuments, la qual cosa es reflecteix en la producció documental: pressupostos propis, llibres de visitants, catàlegs dels seus fons, etc. És per això que li hem atorgat un apartat propi en el quadre de classificació. Les diferents entrades es podrien agrupar en tres grups: la documentació administrativa i del funcionament del museu, aquella que fa referència a les activitats i ingressos d'objectes artístics i un tercer grup seria els catàlegs i inventaris que elaboraren els diferents responsables de la institució. L'apartat cinquè del quadre el forma la documentació generada pel funcionament de la biblioteca de la Comissió. Hi trobem catàlegs de publicacions, la tramitació d'adquisicions, cartes d'agraïment, etc.

Hem incorporat a l'inventari unes taules d'equivalència que relacionen les signatures antigues dels lligalls amb la nova disposició. Es tracta d'un element auxiliar necessari ja que havien estat utilitzats i citats, en llurs treballs, per investigadors i estudiosos. I, també, un índex alfabètic (noms de lloc i de persones) que facilita molt determinades recerques. Finalment, s'hi ha incorporat un annex que conté alguns documents importants per a la història de la Comissió que és útil de tenir a l'abast a l'hora de consultar el fons.

Les comissions de monuments van fer una important tasca per a la conservació del patrimoni cultural, sobretot en el període que va des de la seva creació fins als anys trenta. A partir d'aquestes dates la seva actuació anirà perdent protagonisme.

Jordi TORNER i PLANELL

EL CONTROL DE L'EXPORTACIÓ DE BÉNS CULTURALS (1922-1937)

L'any 1908, P. Tachard publicà a Barcelona un *Informe* en el qual s'oposava frontalment al control del mercat d'antiguitats, i posava èmfasi en les exportacions. Adreçava el seu escrit a la comissió parlamentària que havia de dictaminar sobre una proposició de llei. Invocava el dret de propietat i remarca que és materialment impossible de controlar aquest comerç, per la qual cosa augurava que la llei seria inútil. Si l'Estat volia evitar l'exportació del bo i millor del patrimoni cultural moble, el que havia de fer era comprar, sentenciava. Als segles XVIII i XIX s'havien dictat algunes ordres per impedir l'exportació d'antiguitats importants (1779, 1837), però la seva efectivitat fou insignificant. Al llarg del segle XX la legislació sobre la matèria ha augmentat i

millorat notablement, però la seva aplicació sempre ha estat difícil. L'any 1922 foren creades les comissions valoradores d'objectes artístics per exportar, dependents del Ministeri d'Instrucció Pública i Belles Arts, una de les quals era la de Barcelona, que tenia assignada la duana de Portbou i la del port de Barcelona. L'exportador d'antiguitats havia de presentar una sol·licitud a la Comissió (fotografies dels objectes, descripció, valoració econòmica i destinació), que emetia un informe a partir del qual a Madrid concedien o denegaven el permís d'exportació. M. Cazorro, M. Rodríguez Codolà, A. Duran i Sanpere i J. Folch i Torres foren nomenats vocals de la Comissió de Barcelona, la qual actuà fins al 1937. L'any 1938 fou il·legalitzat el comerç d'antiguitats i obres d'art d'artistes morts, per un Decret del govern de la República datat a Barcelona el 26 de març. Segons una estadística de la mateixa Comissió barcelonina, durant el període 1922-1935 van obtenir permís d'exportació 168 expedients corresponents a antiguitats (lots o peces soles), 120 de les quals eren d'art decoratiu i 28 de pintura; i 115 d'obres d'artistes vius. Entre les antiguitats, era abundant el mobiliari català dels segles XVII i XVIII i la ceràmica (de reflexos metàl·lics, rajoles d'oficis i altres), amb pocs exemplars d'escultura i pintura medieval. La pintura coetània corresponia, sobretot, als millors pintors catalans de l'època, algunes obres de Picasso, etc. La majoria de les antiguitats anaven als Estats Units, mentre la producció d'artistes vius era destinada, sobretot, a Europa. L'any 1924 la Comissió féu notar a la Junta de Museus «el gran nombre d'exemplars d'art decoratiu que surten del país», tot apuntant «si ha arribat el moment de crear a Barcelona un museu d'arts decoratives». El Museu de les Arts Decoratives seria inaugurat el 1932. Les exportacions legals eren, sens dubte, una petita part del comerç real. Això no obstant, el fons documental de la Comissió té avui un notable interès. Documenta algunes peces importants (és remarcable la col·lecció fotogràfica) i pot ajudar a completar el context en què es produí la gran obra de preservació del patrimoni artístic i cultural del país al primer terç del segle. Aquest fons, classificat i catalogat l'any 1995 pel Departament de Cultura de la Generalitat, es troba a la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, on la Comissió tingué la seva seu.

R. PLANES i ALBETS

CRÒNICA

Al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 2.279, del dia 11 de novembre de 1996 hi ha estat publicada l'Ordre del conseller de Cultura de 16

de setembre de 1996, per la qual són aprovades diferents taules d'avaluació documental.

AGENDA

Baix Empordà: exposició *Imatges d'un món en guerra, 1939-1945. Col·lecció de fotografies del fons documental De Muller dipositat a l'Arxiu Històric de Tarragona*, del 10 de gener al 2 de febrer de 1997 al castell de la Bisbal d'Empordà. Conferències *L'època de la segona guerra mundial a la Bisbal d'Empordà*, a càrrec del senyor Jordi Frigola i Arpa, el dia 10 de gener a les 20 h a la seu de l'arxiu comarcal. *La Segona Guerra Mundial: naixement d'un nou món*, a càrrec del senyor Joan B. Culla, el dia 17 de gener a les 20 h a la seu de l'arxiu comarcal; projecció de quatre documents de la Segona Guerra Mundial procedents de l'Arxiu P. Noguera, el dia 17 de gener a la seu de l'arxiu comarcal. Per a més informació: AHC de la Bisbal d'Empordà, tel. (972) 64 18 01.

Garrotxa: *Recorreguts urbans III: L'església de Sant Esteve*, a càrrec de Josep Murlà, el dia 28 de desembre de 1996; *Recorreguts Urbans IV: la geologia urbana d'Olot*, a càrrec de Llorenç Planagumà, organitzat conjuntament per l'Arxiu Històric Comarcal d'Olot i el Museu Comarcal de la Garrotxa. Per a més informació: AHC d'Olot, tel. (972) 27 91 31.

Segrià: *Jornades sobre Sistemes agraris, organització social i poders locals als Països Catalans*, a Alguaire, del 13 al 15

de març de 1997, organitzades per la Universitat de Lleida i el Patronat Municipal «Josep Lladonosa i Pujol». Per a més informació, tel. (973) 75 60 06.

Vallès Occidental: presentació de la revista *Terme*, núm. 11, i conferència sobre *Josep Soler i Palet: una herència política i historiogràfica*, a càrrec d'Àngels Ventayol i Bosch, en homenatge a Josep Soler i Palet, en el 75è aniversari de la seva mort. Organitzat pel Centre d'Estudis Històrics de Terrassa i l'Arxiu Històric Comarcal de Terrassa, el dia 3 de desembre de 1996 a la Biblioteca Municipal Soler i Palet de Terrassa, carrer Font Vella, 28; exposició *Imatges d'un món en guerra: 1939-1945*, del 4 al 29 de març de 1997 a la seu de l'AHC de Terrassa; exposició *Les masies de Terrassa*, a partir del mes d'abril de 1997, al castell cartoixa de Vallparadís de Terrassa, c/ Salmerón, s/n, i a la seu de l'AHC de Terrassa. Per a més informació: Museu de Terrassa, tel. (93) 783 27 11, o l'AHC de Terrassa, tel. (93) 733 14 96.

II Jornades de Archivos, Bibliotecas y Museos de Galicia, la Corunya, 24-26 d'abril de 1997, organitzades per ANABAD-Galicia. Per a més informació podeu adreçar-vos a: Secretaria Tècnica Congrega. Grupo de servicios SL, tel. (981) 12 15 56, Fax. (981) 12 24 15.

NOUS FONDS I DOCUMENTS INGRESSATS ALS ARXIUS

(setembre-octubre de 1996)

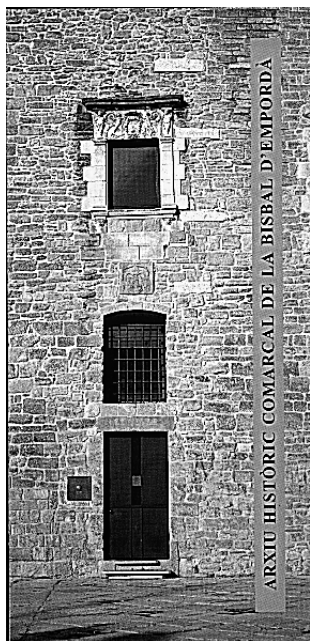
Arxiu Històric Comarcal de la Bisbal d'Empordà: documentació de l'Oficina Comarcal del DARP de la Bisbal d'Empordà, secció veterinaris (1987-1994), 2,4 m. l. i de Torroella de Montgrí (1970-1995), 2,21 m. l.; documentació de correspondència del fons documental de l'Ajuntament de la Bisbal d'Empordà (1993-1995), 5 m. l.; documentació de l'Escola Pública de la Bisbal d'Empordà (1867-1982), 0,45 m.l.; plànol, de 32 x 92 cm, de la fàbrica de productes ceràmics La Gabarra de la Bisbal d'Empordà (1918); fragment de la causa entre Pere Mercader i Pere Molines per

la qüestió del dret de pas sobre un pont dins del terme de Cruïlles, de 225 folis (s. XVIII).

Arxiu Històric Comarcal de Cervera: quarta transferència de documentació del fons de l'Ajuntament de Cervera (1950-1990), 45 m. l.;

Arxiu Històric Comarcal de Figueres: fons de l'Ajuntament de Cadaqués (1552-1965), 194 lligalls; 7 cambres agràries de la comarca (s. xx), 1,44 m. l.; índex del protocol del notari Ricard Climent de Niubó de Castelló d'Empúries (1883-1884); llibre major (1933-1940) i llibre de caixa (1933/1947) de la Societat de Socors Mutus La Sanperense de

Sant Pere Pescador; llibre d'actes de la Societat de Socors Mutus La Unión de Navata (1940-1948); títol de soci del Sindicat Agrícola Comarcal de l'Empordà, secció cooperativa de Vilajuïga (inclou reglament) (1923); documentació pública i privada del notari Benet Llorens de Bàscara (1790-1849), 0,36 m. l.; 34 fotografies, en blanc i negre, de Roses, Cadaqués i del cap de Creus (1940-1950); una fotografia del carrer de Ntra. Sra. de Lourdes de Figueres (1950 aprox.); una fotografia de Francesc Mascort d'Espolla (c. 1910).

Arxiu Històric Comarcal d'Igualada: documentació de secretaria del fons de l'Ajuntament d'Igualada (1950-1985), 10 m. l.; fotografies de l'arxiu fotogràfic municipal (1996), 90 unitats.

Arxiu Històric Comarcal de Montblanc: expedients generals i documentació annexa del fons del Consell Comarcal (1992), 4 m. l.; fons de les cambres agràries de Solivella (1956-1994), 2,30 m. l. i Vimbodí (1944-1994), 1,80 m. l.; dos cartells de les Fires de Montblanc (1892 i 1905) donats per l'Arxiu Històric de l'Hospitalet.

Arxiu Històric Comarcal d'Olot: manuscrit *Esborrany del discurs de l'arquitecte Joan Bordas, en l'homematge a Josep Berga i Boadas a Sant Feliu de Guíxols* (c.1912), donació d'Emili García; 15 fotografies, negatius i positius, sobre Olot i comarca donades per Josep M. Vila i Burch.

Arxiu Històric Comarcal d'Osona: llicències d'activitats classificades del fons del Consell Comarcal d'Osona (1992-1993), 2,16 m. l.; cambres agrà-

ries de Seva, el Brull, Folgueroles, Sant Julià de Vilatorrada, i Sant Sadurní d'Osor-mort (s. xx), 10 capses de trasllat. Període maig-agost: documentació de l'Oficina Comarcal del Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca (1988-1993), 12 m. l.; fons de l'Institut de Batxillerat Jaume Callís de Vic (1968-1990), 123 capses de trasllat; cambres agràries de Sant Quirze de Besora, Manlleu i les Masies de Voltregà, (1950-1992), 1,8 m. l.; partitures musicals de la Banda Municipal de Vic (s. xx), 6 capses de trasllat; plaques tipogràfiques (inclouen fotogravats de la *Revista de Vic*), de la impremta Bassols de Vic (1950-1975), 20 capses de trasllat; llibre intítulat *Recopilació dels actes y papers pertanyents a las rendas del priorat y demés ofícis del monastir de Sant Pere de Casserras [...]. Fou format lo present llibre en 14 de mars de 1787*, volum amb cobertes de pergamí, de 217 folis.

Arxiu Històric de Palafrugell: correspondència de la família Bassa-Roca (1929-1961); 34 fotografies i 26 plaques de vidre del fons Jaume Ferrer i Massanet ja ingressat a l'arxiu (s. XIX-1921); 8 pel·lícules de 8 mm, 140 fotografies, 10 diapositives i 232 negatius del fons Josep Granés i Hostench ja ingressat a l'arxiu (1940-1982).

Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners: protocols de protestes del districte de Santa Coloma de Farners (1968-1970), 28 volums; 7 fotografies de Santa Coloma de Farners (s. xx).

Arxiu Històric Comarcal de Sant Feliu de Llobregat: segona transferència de documentació del Jutjat de Primera Instància i Instrucció núm. 4 de Sant Feliu de Llobregat (1966-1988), 33,60 m. l.; fons de la cambra agrària d'Olesa de Montserrat (1935-1994), 1 m. l.; 75 fotografies de Sant Feliu de Llobregat cedides per Llorenç Sans (1913-1950); i

42 fotografies de Sant Feliu de Llobregat cedides per Joan Balcells (1940-1960).

Arxiu Històric Comarcal de Solsona: tercer lliurament del fons del Servei Comarcal de Joventut (1986-1994), 1 m. l.; fons de l'Ajuntament de Pinell (1941-1979), 5 m. l.; documents de la secció de comptes del Patronat Comarcal de Turisme i Desenvolupament Econòmic del Solsonès (1994), tres carpetes; 14 fotografies de la comarca (1927-1975); 186 fotografies del Consell Comarcal (1995-1996); col·lecció de cartells i impresos de teatre de Joan Rafart (1953-1995), 395 unitats; 29 cartells de la comarca (1996); dos manuscrits de Domènec Rafart, un dels quals és intítulat *Breu història del Centre d'Esports Solsona Futbol Club* (1932), de 57 folis escrits i l'altre conté descripcions de Solsona (1923-1924), de 48 folis escrits.

Arxiu Històric Comarcal de Sort: fons de 19 cambres agràries de l'Alt Urgell (1940-1994), 18,7 m. l.; i de les cambres agràries d'Abella de la Conca (1978-1993), Isona (1976-1993) i Salàs de Pallars (1972-1993) de la comarca del Pallars Jussà, 0,40 m. l.; un pergamí de Rialp (1390); 169 fotografies de la comarca.

Arxiu Històric de Tarragona: cinc documents de la parròquia de Sant Miquel Arcàngel de Vespella de Gaià (1763-1869).

Arxiu Històric Comarcal de Terrassa: expedients de processos civils del Jutjat de Primera Instància i Instrucció núm. 1 de Terrassa (1933-1950), 22 m. l.; fons de l'empresa Antoni Blasi Canela de Terrassa (1966-1973), 110 llibres i 135 lligalls.

Arxiu Històric Comarcal del Vendrell: fons personal de Joan Ramon i Soler (1864-1900), 2 m. l.

NOUS INSTRUMENTS DE DESCRIPCIÓ DELS ARXIUS

(setembre-octubre de 1996)

Arxiu Històric Comarcal de la Bisbal d'Empordà: inventaris de l'Oficina Comarcal del DARP (1970-1995) i de la cambra agrària de Torroella de Montgrí (1939-1994); de l'Escola Pública de la Bisbal d'Empordà (1867-1982); de l'empresa La Ceràmica Catalana SA (1947-1983); i de la cooperativa Col·lectivitat Agrupament d'Indústries Ceràmiques de la Bisbal d'Empordà (1936-1939).

Arxiu Històric Comarcal de Cervera: inventari del fons de la Comunitat de

Preveres de l'església de Santa Maria de Cervera (1316-1938).

Arxiu Històric de Girona: inventaris del fons de la Comissaria Delegada de la Generalitat de Catalunya (1931-1939); de la documentació de Beneficiència del fons de la Diputació de Girona (1822-1930); de la documentació de Ramaderia (1965-1990) i de l'SNT-SENPA del fons d'Agricultura de l'Administració Perifèrica de l'Estat; del fons de la Comissió Creu de la Diòcesi a la Frontera (1952-1956); del fons Farinera la Montserrat SA (1892-1984); del fons

Metal·lúrgica Batlle Solés i Cia. SA (1911-1972); del fons Patrimoni Ensesa de Girona (1879-1970) i del fons Urbanització s'Agaró (1894-1972).

Arxiu Històric Comarcal d'Igualada: inventaris dels fons dels ajuntaments de Piera (1555-1987) i Òdena (1736-1990); i de les fotografies del fons Godó (s. xx).

Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners: inventari del fons de la cambra agrària de Riudellots de la Selva (1954-1993); catàleg de protocols de protestes del districte notarial de Santa Coloma de Farners (1968-1870); inventaris de l'Hotel Eugènia de Lloret de Mar (1962-1992), i de la col·lecció de Joan Tomàs i Gironès (1914-1985).

Arxiu Històric Comarcal de Sant Feliu de Llobregat: actualització de l'inventari del fons del Jutjat de Primera Instància i Instrucció Núm. 4 de Sant Feliu de Llobregat (1966-1988); catàleg dels expedients de secretaria de l'Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat (1939-1969).

Arxiu Històric Comarcal de Sort: inventaris de 19 cambres agràries de l'Alt Urgell (1940-1994); de les cambres agràries d'Abella de la Conca (1978-1993), Isona (1976-1993) i Salàs de Pallars (1972-1993) de la comarca del Pallars

Jussà; i de 169 fotografies de la comarca.

Arxiu Històric Comarcal de Solsona: inventari de la col·lecció de fotografies del fons del Consell Comarcal del Solsonès (1980-1995).

Arxiu Històric de Tarragona: catàleg del fons municipal de Tarragona (1025-1832); i del fons del monestir de Santes Creus (1280 - segona meitat del s. xviii).

Arxiu Històric Comarcal de Tàrrrega: inventari actualitzat del fons de l'Ajuntament de Maldà (1631-1985).

BIBLIOGRAFIA

ADROER, M. Àngels; GRAU, Josep M.T.; MATAS, Josep. *Catàleg dels Protocols del Districte de Girona. Vol. I.* Barcelona: Fundació Noguera, 1996. 335 pàg.

ALBERCH i FUGUERAS, Ramon [et al.]. « El proyecto de tratamiento integral de la documentación en el Ayuntamiento de Barcelona ». A: *Tría. Revista de la Asociación de Archiveros de Andalucía*. Núm. 3 (Sevilla, 1996) («II Congreso de la Asociación de Archiveros de Andalucía»), pàg. 195-211.

Arxiu Històric Comarcal de la Bisbal d'Empordà. La Bisbal d'Empordà: Consell Comarcal del Baix Empordà, Ajuntament de la Bisbal d'Empordà, Generalitat de Catalunya, 1996 [fullet].

Arxiu Històric Comarcal de Sant Feliu de Llobregat. Sant Feliu de Llobregat: Consell Comarcal del Baix Llobregat, Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat, Generalitat de Catalunya, 1996 [fullet].

Arxiu Històric Comarcal de Sort. Sort: Consell Comarcal del Pallars Sobirà, Ajuntament de Sort, Generalitat de Catalunya, 1996 [fullet].

Arxiu Històric de Girona. Girona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1996 [fullet].

BARRIS i RUSSET, Josep Maria. *L'origen i l'evolució de l'Arxiu Municipal de Roses.* Roses: Ajuntament, 1996. 114 pàg.

BUTLLETÍ DE L'ARXIU. Butlletí periòdic de l'arxiu municipal de Palafrugell. Núm. 1 (Palafrugell, novembre 1996), 8 pàg.

CARMONA DE LOS SANTOS, María [et al.]. *De sellos y blasones. Sigiloheráldica para archiveros.* Carmona: S&C ediciones, 1995. 97 pàg. (Biblioteca Archivística; 4).

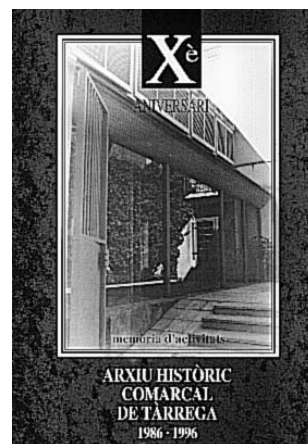
GAVISH, Dov. «The british efforts at safeguarding the land records of Palestine in 1948». A: *Archives. The Journal*

of the British Records Association. Vol. XXII. N. 95 (Londres, octubre 1996), pàg. 107-120.

GAYAN FÉLEZ, Xavier; RODRÍGUEZ MUÑOZ, Lluïsa. «El archivo central de los juzgados de Instrucción y Penal de Barcelona». A: *Actas de las VI Jornadas de Archivos Aragoneses: situación y perspectivas de los archivos de la administración de justicia.* Saragossa, Gobierno de Aragón. Departamento de Educación y Cultura, 1996, pàg. 119-123.

GONZALEZ OLMEDO, Lola. *La Administración de la Justicia Ordinaria en Sevilla. Guía de los archivos de los juzgados de Primera Instancia.* Sevilla: Asociación de Archiveros de Andalucía, 1995. 191 + [13] f. (Cuadernos de trabajo; 0).

GONZALVO i BOU, Gener. *Xè aniversari. Memòria d'activitats. Arxiu Històric Comarcal de Tàrrrega (1986-1996).* Tàrrrega: Arxiu Històric Comarcal, 1996. 62 pàg.

«I si hem de començar ... comencem pels principis ... ». A: *El Mujal. Butlletí del Museu-Arxiu Municipal de Calella.* Núm. 1 (Calella, tardor 1996). pàg.4.

LA GAZETTE DES ARCHIVES. Núm. 172 (París, 1r trimestre 1996). 144 pàg.

MESA de Trabajo sobre Organización de Archivos Municipales. *Archivos Municipales. Propuesta de Cuadro de Clasificación de Fondos de Ayuntamientos*. Madrid: ANABAD, 1996, 116 pàg. + [2] f.

MONTAGUT i BALCELLS, Dolores; OLIVA i LLORENS, Jordi. «Inventari del fons municipal de Cervera (1900-1965)». A: *Miscel·lània Cerverina*. Núm. 10 (Cervera, 1996), pàg. 111-125.

PIQUÉ i PADRÓ, Jordi; TORRELL i CAMPS, Neï. «Les associacions del Montsià (1889-1982). Una font documental dipositada a l'Arxiu Històric de Tarragona, bàsica per a l'estudi del mo-

viment associatiu». A: *Rails. Butlletí del Centre d'Estudis d'Ulldecona*. Núm. 8 (Ulldecona, 1996), pàg. 77-94.

ROIG, Marisa. «L'arxiu patrimonial Bosch Aymerich de Castelló d'Empúries». A: *Villa Castilionis Impuriarum: revista cultural de Castelló d'Empúries*. Núm. 2 (Castelló d'Empúries, 1996), pàg. 61-67.

TORRAS i SERRA, Marc. *Inventari del fons de l'Hospital de Sant Andreu de Manresa*. Manresa: Arxiu Històric de la Ciutat, 1996. 65 pàg. (Inventaris i catàlegs de l'Arxiu; 4).

VÁZQUEZ MURILLO, Manuel. *Manual de selecció documental*. Carmona: S&C ediciones, 1995. 210 pàg. (Biblioteca Archivística; 3).

d'Àfrica. Hi han altres sectors més minoritaris com el de la construcció i obres públiques, adob de pell, mineria, entre altres.

L'Arxiu Nacional de Catalunya s'ha fet ressò del creixent augment dels estudis, treballs i recerques relacionats amb el món de l'empresa. Aquest tipus de fons ofereixen a l'investigador un ampli ventall temàtic que engloba des dels processos d'industrialització en determinades àrees de les nostres contrades, a les repercussions de la prosperitat econòmica, les crisis financeres en el món laboral o, fins i tot, l'evolució tecnològica en els diversos sectors industrials. La magnitud del volum documental del nostre patrimoni industrial és tan considerable i divers que ha estat imprescindible la sistematització de la informació per facilitar als investigadors qualsevol tipus de recerca. Per aquesta raó, l'Arxiu Nacional de Catalunya ha considerat adient l'elaboració d'una guia dels fons empresa conservats en les seves instal·lacions.

Aquesta guia s'estructura en tres apartats: el primer, on s'inclouen els fons d'empresa conservats a l'Arxiu Nacional de Catalunya, un segon on s'integren tots aquells fons que indirectament contenen dades útils per a la història industrial i empresarial de Catalunya i un tercer apartat on es relacionen de manera sumària els fons d'empresa conservats en altres arxius i museus públics del Principat.

ARXIU NACIONAL DE CATALUNYA

La guia de fons d'empreses de l'Arxiu Nacional de Catalunya

En els quinze anys d'activitat, l'Arxiu Nacional de Catalunya ha aplegat un gran nombre de fons d'arxiu empresarials de diversos sectors industrials fruit d'una política de recerca i recuperació d'aquest patrimoni documental. Una gran part dels sectors econòmics hi estan representats, en major o menor volum. Si bé hi predomina la indústria tèxtil amb societats com La España Industrial, Manufacturas Sedó, SA o Burés, SA, no són menys destacables les empreses vinculades amb la indústria metal·lúrgica com La Maquinista Terrestre y Marítima, SA, MACOSA - Materiales y Construcciones, SA, o La Farga Lacambra. Per altra banda, també hi trobem les relacionades amb el món de la cultura com editorials i companyies fonogràfiques representades per empreses tan emblemàtiques com El Diluvio, Edi-

torial Nova Terra i Oriflama, El Hogar del Libro, SA; Salvat, SA; Teide, SA; o Discos Als 4 Vents i Cactus, entre altres. El sector elèctric, hi està representat per companyies productores i distribuïdores d'energia elèctrica com Fuerzas Hidroeléctricas del Segre, SA o Riegos y Fuerzas del Ebro, SA procedents del grup FECSA o el sector dels components electrònics com Siemens, SA. Hi destaquen, també, les companyies i societats vinculades al comerç exterior –coloniales–, alimentació i serveis comercials com la multinacional Compañía General de Tabacos de Filipinas, SA, la societat Riva i García principal importadora de fibres tèxtils, les empreses del grup Plandiura y Carreras, SA o la Compañía Española de Fomento en África, SA que centrava la seva activitat mercantil als ports espanyols del nord

1. Els fons d'empresa de l'Arxiu Nacional de Catalunya

Dins d'aquest primer apartat es relacionen per ordre alfabètic les empreses que tenen llurs fons documentals a l'Arxiu Nacional de Catalunya. La informació sobre cada fons s'ha articular en tres blocs: dades generals de l'empresa, història de l'empresa i dades bàsiques del fons.

El primer bloc l'integren les dades següents: (1) cronologia o dates extremes del fons, quan aquesta informació és aproximada s'indica entre claudàtors; (2) localització de l'empresa o societat; (3) sector industrial; i (4) situació actual de l'empresa, amb activitat o sense activitat. En cas afirmatiu consta el nom actual i l'adreça.

El segon bloc inclou unes notes històriques sobre l'empresa, en el cas que es tracti d'un grup empresarial, el nom i la cronologia de les empreses vinculades o relacionades.

El tercer bloc conté les dades següents del fons: (1) any d'ingrés de la documentació a l'Arxiu Nacional de

Catalunya; (2) condició jurídica on figura la titularitat del fons; (3) metres lineals de documents; (4) estat de descripció del fons: no inventariat, inventari definitiu, inventari provisional o inventari parcial; (5) accés: aquesta entrada fa referència a les limitacions jurídiques del fons. En el cas que el fons no es trobi inventariat, independentment de les condicions legals, la consulta romandrà temporalment tancada durant la realització dels treballs de tractament arxivístic; (6) contingut del fons on s'indica quines sèries l'integren o quin tipus de documentació el configura; i (7) documentació especial: dades referents a cartells, plànols, imatges, material fonogràfic, etcètera.

2. Fons de l'Arxiu Nacional de Catalunya que contenen dades per a la història de l'empresa

Tot i no tractar-se pròpiament de fons d'empresa, l'Arxiu Nacional de Catalunya conserva un gran nombre de fons procedents de l'Administració pública o d'entitats privades de contingut econòmic. Aquests fons apleguen, en el seu conjunt, dades importants per a la història empresarial de Catalunya i es relacionen alfabèticament en el segon apartat de la guia.

Les dades referents a aquests fons s'ordenen igualment en tres blocs: dades generals de l'organisme o entitat, notes històriques i dades bàsiques del fons.

El primer bloc l'integren les següents dades: (1) cronologia: dades extremes del fons. En el cas dels fons generats per l'Administració s'indica les dates de l'organisme; (2) localització de l'organisme o entitat; i (3) situació actual de l'entitat.

En el segon bloc s'aplega la nota històrica de l'organisme o entitat que ha produït el fons.

El tercer bloc conté informació sobre els següents aspectes: (1) any d'ingrés de la documentació a l'Arxiu Nacional de Catalunya; (2) condició jurídica; (3) metres lineals de documents; (4) estat de descripció; (5) accés; (6) cronologia: en aquesta entrada s'indica únicament la cronologia de l'organisme públic que ha generat la documentació; (7) contingut del fons: descripció sumària de la documentació i informació que pot oferir el fons; i (8) documentació especial.

3. Fons d'empresa conservats en altres arxius públics de Catalunya

Aquest tercer apartat de la guia és una relació molt sumària dels fons d'empre-

ses conservats en altres arxius i museus catalans, s'ha elaborat a partir de les guies, de les publicacions especialitzades i de les informacions facilitades pels responsables dels diferents centres. No pretén ser una relació completa i exhaustiva sinó una primera sistematització que ajudi a l'estudiós, a l'investigador en la seva recerca. Els resultats obtinguts s'ordenen seguint criteris alfabètics dels arxius i dels fons que conserven. Les dades que s'ofereixen de cada fons són les següents: nom de l'empresa o raó social, cronologia o dates extremes del fons i metres lineals o volum.

Pilar FRAGO i PÉREZ

Ingressos

(setembre-octubre de 1996)

Àrea del fons de l'Administració: Generalitat de Catalunya. Departament de la Presidència. Funció Pública, instàncies de funcionaris per al Fons d'Acció Social (1993), 7,7 m. l.

Àrea dels fons històrics: Fons d'empreses: Sociedad Anónima Cros (1907-1984), 40 ml. l.; E. y J. Pujol y Xicoy, SA (1921-1970) 0,5 m. l. *Fons personals:* Verdaguer i Callís, Narcís (s. XIX-XX), 0,5 m. l.; Blasco, Robert (anys 40-90), 5 m. l.; Rucabado i Comerma, Ramon (s. XIX-XX), 25 m. l.; Vilarúbia, Josep Maria (1899-1996), 2 m. l.; Fluvià i Escorsa, Armand de (s. XX), 3 m. l.; Galí, Alexandre (anys 30-50), 0,3 m. l.; Riba i Bracons, Carles / Arderiu i Voltas, Clementina (1917-1990), 0,2 m. l.

Àrea dels Fons d'Imatges, Gràfics i Àudio-visuals: Casas i Galobardes, Gabriel (1900-1970), 672 fotografies, 741 negatius de 35 mm, 482 negatius (vidres i acetats), 1 cartell, 64 diapositives i altre material complementari.

Nous instruments de descripció

(setembre-octubre de 1996)

Àrea dels Fons de l'Administració: jutjats de la ciutat de Barcelona (1920-1970), 500 m. l., catàleg informatitzat de 6.087 expedients, com a mostra per a un futur tractament definitiu; Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social (1944-1993), 264 m. l., inventari informatitzat de la documentació generada, d'una banda, per l'Institut Nacional de Servicios Sociales (IN-SERSO) des del 1944, en qualitat de documentació traspasada a la Generalitat de Catalunya, de l'altra, per l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials (1983-1990) i, finalment, pel mateix

Departament de Benestar Social (1988-1993).

Àrea dels Fons d'Imatges, Gràfics i Àudio-visuals: Gabriel Casas i Galobardes, inventari de la tercera i última part, corresponent als epígrafs: belles arts, publicitat, retrats, personalitats, reportatges i annex.

Activitats

- Signatura dels contractes de dipòsit dels fons Farga Lacambra i Família d'Arquer, en un acte celebrat al Palau Marc de Barcelona amb la presència del conseller de Cultura, el dia 18 d'octubre de 1996.
- Presentació de la *Guia dels Fons d'Empresa de l'ANC*, a càrrec del conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya i amb la intervenció del doctor Jordi Nadal i Oller, el dia 24 d'octubre a la seu de l'Arxiu Nacional de Catalunya.
- Inauguració de l'exposició *L'Arxiu Nacional de Catalunya. Una institució al servei de l'Administració de Catalunya, de la societat i de la cultura. El Fons President Francesc Macià de l'ANC*, el dia 25 d'octubre a la seu del Museu Comarcal de la Garrotxa.
- *Taller de salvament i primers auxilis dels documents*, del 8 al 17 d'octubre de l'Arxiu Nacional de Catalunya, organitzat per l'Associació d'Arxivers de Catalunya amb la col·laboració de l'ANC.
- *Curs d'arxivística local*, del 7 al 17 d'octubre de l'Arxiu Nacional de Catalunya, organitzat per l'Escola d'Administració Pública de Catalunya amb la col·laboració de l'ANC.
- *Curs per a auxiliars d'arxius, sessió L'ANC, transferències i gestió de l'espai*, el dia 29 d'octubre, organitzat per l'Associació d'Arxivers de Catalunya amb la col·laboració de l'ANC.
- *Seminari Imatge, història de la tècnica i patrimoni industrial*, els dies 28 i 29 d'octubre a l'Arxiu Nacional de Catalunya i al Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, organitzat per l'Escola d'Administració Pública de Catalunya amb la col·laboració del MNACTEC i l'ANC.